

## KÄRKÖLÄN KUNTA

# HINKU-toimintasuunnitelma 2025

## Sisällys

Mikä on HINKU? .....	3
Kärkölästä HINKU-kunta .....	3
Kasvihuonepäästöjen kehitys .....	5
Toteutuneet ilmasto- ja energiatoimet .....	6
Suunnitelman toteutuminen vuosille 2022 ja 2023 sekä suunnitelma 2024 .....	8

## Mikä on HINKU?

Hiilineutraali Kunta (Hinku) -verkosto on vuonna 2008 perustettu ilmastonmuutoksen hillinnän edelläkävijöiden verkosto, joka kokoaa yhteen kunnianhimoisiin päästövähennyksiin sitoutuneet kunnat, ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluita tarjoavat yritykset sekä energia- ja ilmastoalan asiantuntijat. Verkostossa mukana olevat kunnat, yritykset, asukkaat ja asiantuntijat ideoivat ja toteuttavat yhdessä ratkaisuja kasvihuonekaasupäästöjen hillitsemiseksi.

Hinku-verkostossa on mukana vuonna 2025 jo 99 kuntaa ja viisi Hinku-maakuntaa, jotka ovat sitoutuneet päästötavoitteeseen. Hinku-foorumi jakaa tietoa ilmastonmuutoksen hillinnän parhaista käytännöistä, tukee kuntien ilmastotyötä sekä luo kysyntää ilmastoystävällisille tuotteille ja palveluille. Hinku-foorumiä vetää Suomen ympäristökeskus SYKE.

### Hinku-verkosto tarjoaa jäsenilleen:

- verkostoitumismahdollisuuksia
- tiedonvaihtoa
- tukea erillishankkeiden valmisteluun
- päästölaskentapalveluita ja -työkaluja
- viestintäyhteistyötä
- näkyvyyttä yritysten tuotteille ja palveluille

Hinku-kunnaksi tai Hinku-maakunnaksi ryhtyminen edellyttää Hinku-kriteerien täyttymistä, jotka on laatinut Suomen ympäristökeskus SYKE. Hinku-kriteereillä tarkoitetaan kuntien ilmastonmuutoksen hillintätoimia ja linjauksia, joilla kunta sitoutuu vähentämään oman toimintansa kasvihuonekaasupäästöjä sekä vaikuttamaan alueensa toimijoihin (asukkaat, yritykset, maa- ja metsätalousyrittäjät sekä vapaa-ajan asukkaat) siten, että alueen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä tavoitellaan hiilineutraaliutta.

Kunnan tulee valtuuston päätöksellä sitoutua tavoittelemaan koko alueensa kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä 80 % vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Päästöjä vähennetään erityisesti parantamalla energiatehokkuutta ja lisäämällä uusiutuvan energian käyttöä. Kunnan omien toimintojen lisäksi kunnat voivat vaikuttaa päätöksenteollaan muun muassa maankäytön, energiantuotannon ja liikenteen päästöihin kunnan alueella. Alueen elinkeinoelämä ja asukkaat kutsutaan mukaan yhteistyöhön. Tavoitteena on päästövähennysten ohella vahvistaa paikallista hyvinvointia esimerkiksi kustannussäästöjen, energiaomavaraisuuden ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien kautta.

Lisäksi pääministeri Sanna Marinin hallitus on linjannut kaudella 2019–2023, että Suomen tavoitteena on olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Ilmastokokouksessa 3.2.2020 julkistettiin Reilulla siirtymällä kohti hiilineutraalia Suomea -tiekartta, jonka tarkoitus on viedä Suomi polulle kohti hiilineutraaliustavoitetta sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisella tavalla.

Reilulla siirtymällä kohti hiilineutraalia Suomea – tiekartta:

<https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/20764082/hiilineutraaliuden+tiekartta+03022020.pdf/1f1dfbea-f623-9197-5352-23a7f1b83703/hiilineutraaliuden+tiekartta+03022020.pdf?t=1580742856000>

## Kärkölästä HINKU-kunta

Kärkölän kunta on liittynyt Hinku -verkostoon valtuuston päätöksellä [KV 45 § 11.11.2019](#). Liittyminen on Kärkölän kunnan vastaus Päijät-Hämeen maakuntaliiton tavoitteeseen päästä Hinku-maakunnaksi. Päijät-

Häme sai Hinku-maakunnan aseman vuoden 2019 lopussa. Hinku-maakunnat ja kunnat sitoutuvat yhdessä alueen Hinku-kuntien kanssa vähentämään maakunnan kasvihuonekaasupäästöjä 80 prosenttia vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta.

Päijät-Hämeen liitto oli mukana Suomen ympäristökeskuksen koordinoimassa kansallisessa Kohti hiilineutraaleja kuntia ja maakuntia (Canemure) -ilmastohankkeessa. Mukana oleville alueille laaditaan muun muassa ilmastonmuutoksen hillinnän tiekartat. Tätä työtä varten perustettiin Päijät-Hämeen alueellinen ilmasto ja -energiayhteistyöryhmä, jossa Kärkölen kunta on mukana.

Hinku-kuntana Kärkölen tulee liittyä työ- ja elinkeinoministeriön, Energiaviraston ja Kuntaliiton väliseen energiatehokkuussopimukseen (KETS), jossa se sitoutuu kunta-alan energiatehokkuussopimuksen toimenpiteisiin ja tavoitteisiin. Sopimukseen liittyessä asetetaan vähintään 7,5 prosentin energiansäästö tavoite sopimuskaudelle 2017–2025.

Tekninen toimi vastaa energiahuollosta ja energiatehokkuussopimuksen laadinnasta.

Kärkölen ilmastosuunnitelma 2025–2029 on hyväksytty kunnanvaltuustossa 9.12.2024 § 59.

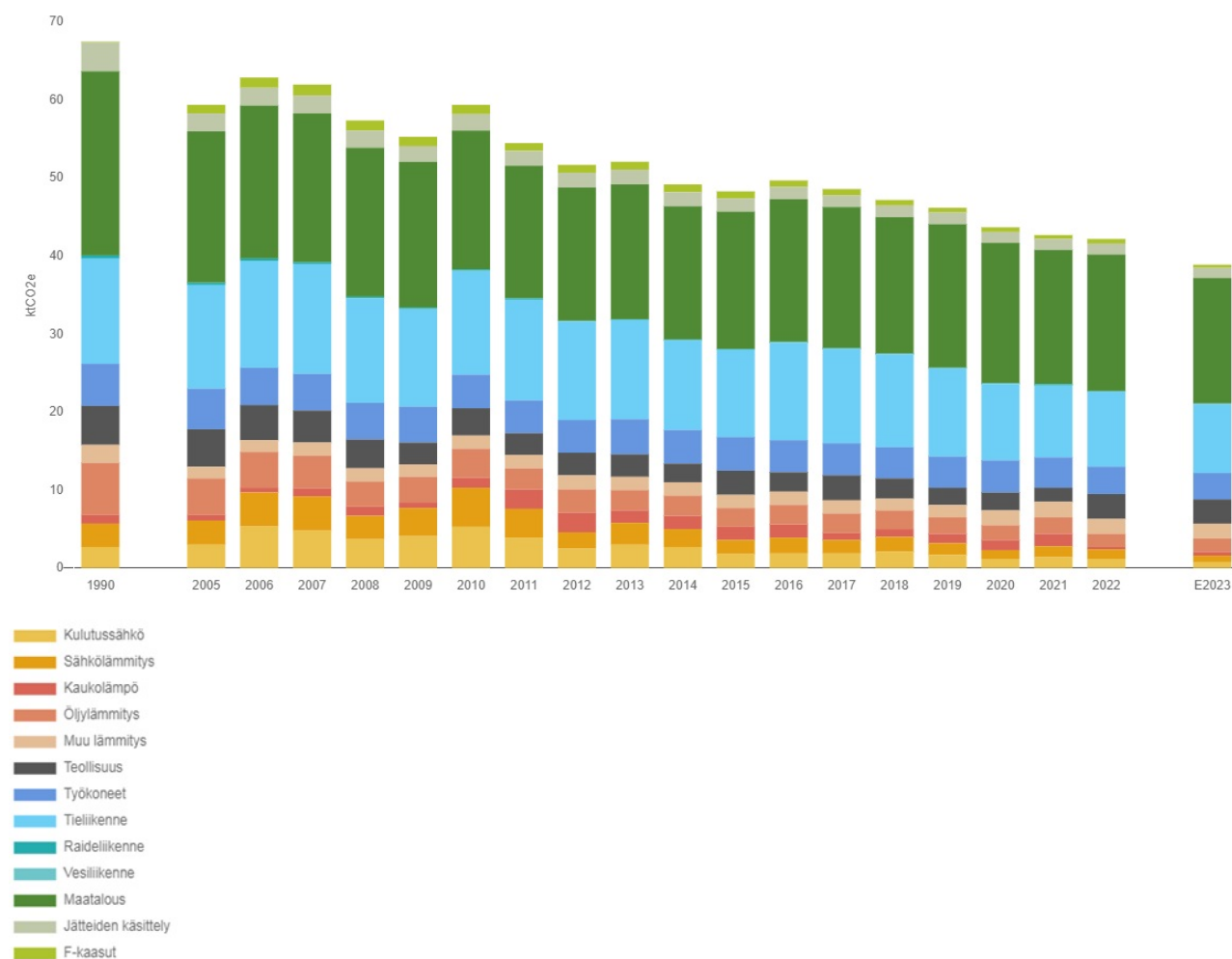
Ilmastosuunnitelma laadittiin ympäristöministeriön tuella yhteistyössä kuuden muun Päijät-Hämeen kunnan kanssa. Ilmastosuunnitelmien tekemistä koordinoi Päijät-Hämeen liitto.

#### Prosessin kulku:

1. Kunta ottaa kasvihuonekaasupäästönäkökulman huomioon kaikessa merkittävässä päätöksenteossaan.
2. Kunta liittyy työ- ja elinkeinoministeriön, Energiaviraston ja Kuntaliiton väliseen sopimukseen, jossa ne sitoutuvat Kunta-alan energiatehokkuussopimuksen toimenpiteisiin ja tavoitteisiin. KETS:seen liittyvät kunnat liittyvät ensisijaisesti asuinrakennuskantansa asuinkiinteistöjä koskevaan toimenpideohjelmaan. Vuonna 2019 KETS-työryhmään kuuluivat vesilaitoksen käyttöpäällikkö, pormestari, tekninen johtaja ja ympäristösihteeri. Vuonna 2022 nimetty uusi kokoonpano on nimetty pormestari, kiinteistöpäällikkö ja ympäristösihteeri.
3. Kärkölässä HINKU-työryhmä ja KETS-työryhmä on yhdistetty 2023. Vuonna 2024 työryhmän nimi on muutettu ilmastotyöryhmäksi. Jäsenet ovat pormestari, tekninen johtaja, kiinteistöpäällikkö, sivistysjohtaja ja ympäristösihteeri, joka on yhteyshenkilö kunnan ja Suomen ympäristökeskuksen välillä. Työryhmässä asiantuntijoina toimivat kaavoittaja ja kehityspäällikkö.
4. Työryhmä ja yhteyshenkilö vastaavat seuraavista tehtävistä:
  - Kunnalle laaditaan vuosittain suunnitelma päästöjä vähentävistä investoinneista. Investoinnit hyväksytään seuraavan vuoden talousarviossa.
  - Kunnalle laaditaan vuosittain hillintätoimien suunnitelma eli vuosikello, joka osoittaa, millä toimenpiteillä ja investoinneilla kasvihuonekaasupäästöjä pyritään vähentämään koko kunnan alueella. Vuosikello sisältää suunnitellut investoinnit sekä keinoja asukkaiden ja paikallisten yritysten aktivoimiseen.
  - Kunnan alueella toteutuneet merkittävimmät hillintätoimet kootaan vuosittain ja julkaistaan kunnan verkkosivuilla sekä Energialoikka-verkkopalvelussa. Toimenpiteisiin liitetään mahdollisuuksien mukaan saavutetut päästövähennykset. SYKE voi tarvittaessa täydentää tiedot Energialoikkaan.
  - Kunnan henkilöstölle ja kunnanvaltuustolle tiedotetaan vuosittain hankkeen saavutuksista.
  - Alueen asukkaille, yrityksille sekä maa- ja metsätalousyrittäjille viestitään ilmastonmuutoksen hillinnän mahdollisuuksista.

## Kasvihuonepäästöjen kehitys

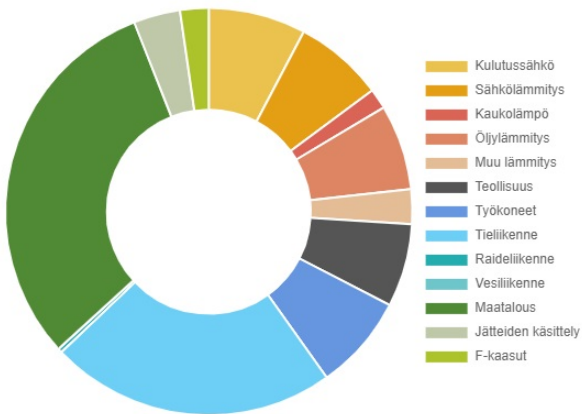
Suomen ympäristökeskus SYKE on laskenut ilmastopäästöjen määrän ja kehityksen kaikille Suomen kunnille vuosille 2005–2022 ja vuoden 2023 ennakkotiedon. Päästöt on laskettu kaikille kunnille yhdenmukaisella, uudella Alas -laskentamenetelmällä. Jatkossa tulokset päivitetään vuosittain. Päästöistä lasketaan eri päästösektoreiden hiilidioksidi-, metaani- ja dityppioksidipäästöt sekä F-kaasut omna kokonaisuutenaan. Tulokset esitetään hiilidioksidiekvivalentteina. Bioperäiset polttoaineet ovat hiilidioksidin osalta laskennallisesti nollapäästöisiä. Päästöjen lisäksi lasketaan eri toimintojen energiankulutus.



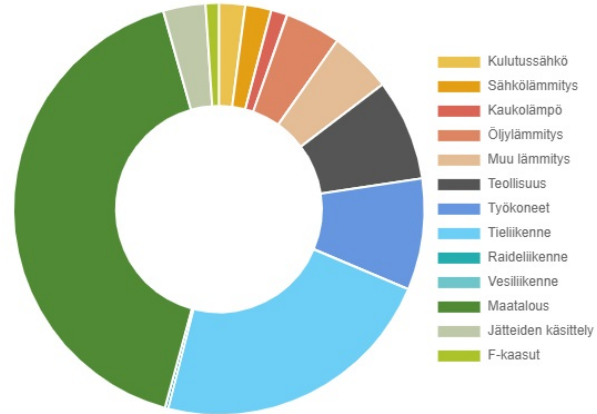
Kärkölään kasvihuonekaasupäästöjen jakautuminen 1990–2023. <https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi/>  
Päästöt kt CO<sub>2</sub>e

Yllä olevasta diagrammissa näkyy Kärkölään kunnan kasvihuonekaasupäästöjen jakautuminen vuosina 1990–2022 ja ennakkotieto vuodelle 2023. Kokonaispäästöt vuonna 2023 (ennakkotieto) verrattuna vuoteen 2007 ovat laskeneet 37 %, ja päästöt per asukas ovat laskeneet 25 % (Hinku-laskentamenetelmä ilman päästöhyvityksiä).

PÄÄSTÖJEN JAKAUMA 2007 — KÄRKÖLÄ



PÄÄSTÖJEN JAKAUMA E2023 — KÄRKÖLÄ



Päästöjen jakauma vuosina 2007 ja 2023 ennakkotieto (kt CO<sub>2</sub>e)

## Toteutuneet ilmasto- ja energiatoimet

Kärkölän kunnassa on jo tehty konkreettisia ilmasto- ja energiatoimia. Kunta on luopunut fossiilisten polttoaineiden käytöstä kiinteistöjen lämmityksessä. Polttoöljyä käytetään vain varavoimana. Uusiutuvan energian osuus käytössä on yli 90 %.

Kunta käyttää virastotalon lämmitykseen Loimua Oy:n tuottamaa biokaukolämpöä ja jakamisesta vastaa Kärkölän Lämpö Oy. Vuokkoharjun kiinteistöjen eli päiväkodin ja entisen koulukiinteistön lämmitysenergia tuotetaan omassa biolämpövoimalassa vuodesta 2009. Entisen vanhainkodin lämmitys vaihdettiin öljylämmityksestä maalämpökaivojen tuottamaan energiaan vuonna 2014 ja vain varavoimana on öljy.

Lisäksi kunnanviraston katolle asennettiin aurinkopaneelit vuonna 2019. Ko. vuonna tammi-lokakuun aikana aurinkopaneelit ovat tuottaneet 16 423 kWh, ja CO<sub>2</sub> päästöt ovat vähentyneet 8 704 kg.

### Kunnan alueella toteutetut ilmasto- ja energiatoimet:

#### 2020

- Kärkölän ruokapalvelu
  - Siirtyi luomumaidon käyttöön 1.2.2020
  - Pyrkii lisäämään luomun käyttöä siten, että 20 % elintarvikkeista on luomua lähivuosina.
  - Ruokalistassa otettu käyttöön Salpauksen lanseeraama logo ”Tässäkin on luomua”.
  - Ylijäämäruokaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan.
  - Kouluruokailussa kasvisvaihtoehto tarjolla joka päivä.
  - Käytetyistä elintarvikkeista vähintään 70 % on kotimaista.
  - Keittiöiden lattiat pestään koneella vettä ja rakenteita säästäen.
  - Salaattilautaset poistettiin käytöstä tiskin vähentämiseksi.

- 2-16.3 ympäristökysely kuntalaisille, jossa kartoitettiin mielipiteitä ilmastonmuutokseen, kestäväan kehitykseen, luonnon monimuotoisuuteen, sekä vesistöön paikallisella tasolla. Lisäksi tiedusteltiin ideoita näiden asioiden parantamiseen ja saavuttamiseen Kärkölässä.
- Huhtikuussa liikuntapaikka-avustus uudelle energiatehokkaalle liikuntahallille (katolle aurinkopaneelit, lämmitys kaukolämmöllä), valmistuu kesällä 2021.
- Toukokuussa kysely Päijät-Hämeen liikunnan ja elämysten (ml. hyvinvointi) tiekartasta.
- Kunta otti keväällä käyttöön etätyömahdollisuuden, mikä vähentää tieliikenteen päästöjä.
- 1.5-22.9 Kilometrikisaan osallistuminen.
- 7.5 Kärkölän kunta on sitoutunut Lahden seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL)-sopimukseen vuosille 2020–2031. Sopimuksella kunta sitoutuu valtion kanssa parantamaan kaupunkiseudun saavutettavuutta, liikennettä ja kestäväa aluerakennetta yhdessä seudun muiden toimijoiden kanssa. Lahden kaupunkiseudun keskeisenä tavoitteena on kestävä kehitys ja siihen liittyvän liiketoiminnan kehittäminen. MAL-sopimus tuo kaupunkiseudulle uusia taloudellisia resursseja ja tukea esimerkiksi asuntorakentamiseen, liikennejärjestelmän toimivuuteen, kestävyteen ja turvallisuuteen, kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen, sekä joukkoliikennettä palveleviin infra-investointeihin.

Kärkölän kunnan MAL-sopimuksen merkittävät tavoitteet liittyvät asemakaava-alueen palvelurakenteen ja raideliikenteen kehittämiseen, asumisen strategian ja erityisesti puurakentamisen toteuttamiseen, ekologiseen liikkumiseen sekä 295-tien liikenneturvallisuuden parantamiseen. Kärkölän kunta haluaa toimia eturivissä myös kestäväan kehityksen rakentamisen edistäjänä, toteuttamalla puurakentamista sekä vähähiilisiä ja vähämuovisia rakennushankkeita.

- Ympäristösihteerin yhteistyö ja osallistuminen alueelliseen energianeuvontaan (Ramboll Finland Oy), sekä osallistuminen alueellisen ilmasto ja -energiayhteistyöryhmän kokouksiin.
- 6.6 Kesä & Kärkölä 2020 -lehden lehtikirjoitus Kärkölän liittymisestä Hinku-kunnaksi, Hinku -sivuston mainostus.
- Katuvalaistusta muutettu elohopeahöyryvalaisimista LED-valoihin, työtä jatketaan myös tulevina vuosina. Lisäksi päivitetään katuvalojen ohjaustekniikkaa. Määrärahaa on myönnetty 70 000 € vuodelle 2020.
- Uusi puurakenteinen koulukokonaisuus. Koulurakennus 0–4-vuosiluokille valmistui. Yhtenäiskoulun muut tilat, sekä liikuntahalli valmistuvat 2021.
- Lahti Energia rakensi Koskisen sahatavaran kuivaamoille biokattilan kesällä. Korvaa kolme öljykattilaa ja vähentää fossiilisen polttoaineen käyttöä noin 80 prosentilla Mäntsäläntien tontilla. Lahti Energian tytäryhtiö Koskipower Oy tuottaa palveluna tuotantolaitosten tarvitseman lämpöenergiaa.  
Biokattilan ansiosta Kärkölän kunnan lämmitys vihertyi, koska alueen toinen kattila tuottaa kunnan tarvitseman kaukolämmön Tehdastiellä.
- 24.6–30.9 Postilaatikkopyöräily kuntalaisille.
- 16.8 Kunta myönsi Vuoden ympäristöteko -palkinnon.
- 25.8 Kuulutus uudesta valtion energia-avustuksesta öljylämmityksestä luopumiseksi.
- 21.9 Nollapäästöpäivä. Ilmastodieettilaskurin kuntalaiskilpailu 1.9–17.9
- 14.–20.9 Päijät-Hämeen ravitsemusviikko. Kouluissa tarjottiin omankylän omenoita, kotimaisia juureksia, sekä puolukkajälkiruokaa.
- 7.10. Öljylämmitys vaihtoon -webinaaria (Motiva) mainostettiin kuntalaisille.
- Lokakuusta alkaen kaikki kunnanviraston asiakirjat siirtyivät sähköiseen muotoon ja säilytykseen.
- Syys–lokakuussa Hinku-toimintasuunnitelman laatiminen vuodelle 2020, sekä suunnitelma vuodelle 2021.
- Energiansäästöviikko 5.-11.10.2020. Verkkosivuilla mainostettiin Energiavarttia (6.10) kuntalaisille.
- 13.10 Ilmastoviisasta rakentamista Päijät-Hämeessä-seminaari. Pormestari osallistui, sekä puhui puurakentamisen kokemuksista kunnassa.

- Syksyllä 2020 Päijät-Hämeen liitto järjestää työpajat kaikkien kuntien johtoryhmässä ilmastotoimenpiteiden tarkentamiseksi.
- Hinkutyöryhmän kokoukset
- Talvi/2020-Kesä/2021. Aurinkopaneelien yhteishankinta -projekti kuntalaisille, Päijät-Hämeen liiton koordinoima.
- Kunta on sitoutunut EU-ohjelmakauden Leader-toimintaan 2021–2026 sekä siirtymäkauden rahoitukseen 2021–2022. Toimintaryhmät toimivat paikalliskehittäjinä, kannustavat asukkaita omatoimisuuteen, lisäävät kehittämiseen liittyvää osaamista, vahvistavat toimijoiden välistä yhteistyötä.

## 2021

- Uusi liikuntahalli valmistui
  - Katolle aurinkopaneelit
  - Lämmitys uusiutuvalla energialla tuotetulla kaukolämmöllä.
- Koulurakentamisen 2. vaihe on meneillään.
- Katuväläistuksen elohopeapurkausvalaisimia on vaihdettu ledeihin.
- Varikon halliovet (2 kpl) on uusittu ja uusissa ovissa on eristevahvuus 50 mm. Vanhoissa ovissa ei ollut lämpöeristettä. Taitto-ovien tuulenpaineen kestävyys, vesitiiviys ja ilmanpitävyys on myös laadukkaita.
- Kuntastrategia on hyväksytty kunnanvaltuustossa 27.9.2021 ja ympäristöstrategia 13.12.2021 Kuntastrategiasta:
 

Elinympäristöstä huolehtiminen	<p>Leikkipuistoista, puistoista ja viherympäristöstä huolehtiminen ja parantaminen.</p> <p>Vesistöjen tilan kehittäminen Jäteveden käsittelyn parantaminen</p> <p>Suuntana lisätä uusiutuvan energian käyttöä sekä pyrkiä noudattamaan kestävän kehityksen periaatteita.</p> <p>Roskaamisen ehkäisemiseen ja kierrätykseen kannustaminen.</p>
--------------------------------	---
- Aurinkopaneelien yhteishankinta -projektin toteutus, talvi/2020-kesä/2021. Koordinaattorina toimii Päijät-Hämeen liitto.
- Kärkölän jalankulun ja pyöräliikenteen edistämishanke valmistuu vuoden loppuun mennessä. Hankkeessa ilmeni erityinen tarve Kärkölän Lappilan ja Järvelän väliselle pyörätielle.
- Pyöräilyn edistämishanke (Leaderin ETPÄHÄ ry:n rahoitus): Järvelän ja Lappilan rautatieasemille runkolukittavat pyörätelineet.
- Kunnan henkilöstön etätyömahdollisuus on edelleen voimassa
- Sähköpöydät hankittu käytettyinä kunnanviraston työhuoneisiin, samoin hyllystöjä on hankittu käytettyinä.
- Kilometrikisa ja postilaatikkopyöräily on järjestetty.
- Vuoden 2021 ympäristöteko -palkinto on myönnetty.
- Kärkölän kunta on mukana Ilmastokumppanuus-hankkeessa. Yhteistyökumppaneina on tällä hetkellä kolme yritystä.

Vuodesta 2022 lähtien toteutuneet ja suunnitellut toimenpiteet on esitetty seuraavassa kappaleessa.

## Suunnitelman toteutuminen vuosille 2022–2024 sekä suunnitelma jatkoon

Toteutettavaksi suunnitellut energia- ja päästötoimet on jaettu kuuteen kategoriaan: energiatehokkuus, kuntastrategia, kestävä liikenne ja liikkuminen, alueellinen yhteistyö ja koordinaatio, sekä teemaviikkojen toteutus ja kuntalaisten osallistaminen.



Jatkossa Hinku-toimintasuunnitelmassa olevat toimenpiteet sisällytetään ilmastosuunnitelman toimenpiteisiin, ja niiden toteutumista seurataan ilmastosuunnitelman avulla. Jatkossa myös raportoidaan ilmastotoimenpiteitä ilmastosuunnitelman avulla. Ilmastosuunnitelman toimenpiteisiin on osallistettu monipuolisesti eri tahoja, ja niihin on koottu selkeät ja Kärkölään ajantasaiset ja hyödylliset toimenpiteet. Koska ilmastosuunnitelma on vasta valmistunut ja ajan tasalla, on ilmastotoimenpiteiden seuraaminen sen avulla mielekkäintä.

### Energiatehokkuus:

Toimenpide 1	Tie- ja ulkovalaistuksen energiatehokkuustoimenpiteet
<b>Kuvaus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Katuvalaisimia uusitaan elohopeahöyryvalaisimista LED-valoihin, sekä uusitaan valojen ohjaustekniikkaa.</li> <li>Valaistuksen ohjaus, jolla pudotetaan energiankulutusta edelleen esimerkiksi maan ollessa valkoinen tai aikaan, jolloin kadulla ei liiku ketään.</li> </ul>
<b>Vastuutaho</b>	tekninen toimi
<b>Aikataulu</b>	2020–
<b>Mittarit</b>	Energiatehostamistoimenpiteet ja niillä saavutetut säästöt MWh/a ja €/a
<b>Tilanne 2021</b>	Vuotta 2021 koskevat toimet aloitettu loppuvuodesta
<b>Tilanne 2022</b>	Katuvalaistusta on rakennettu mm. Sopukkaan ja kunnan elohopealamppuja on vaihdettu vuonna 2022 led-lampuiksi yhteensä 195 kpl. Sähköä on kulunut vaihdetuilla alueilla noin 60 % vähemmän vanhoihin valaisimiin verrattuna (tehosäästö 14.75 kwh tunnissa, kun valaistus vaihdetuilla alueilla on päällä) Kunta sitoutui syksyllä astetta alemmas -kampanjaan
<b>Tilanne 2023</b>	<p>Kunta on vaihtanut elohopealamppuja led-valoihin seuraavasti:</p> <p>Vizulo 40W led 2kpl</p> <p>Onnstreet 40W led 14kpl</p> <p>Onnstreet 50W led 67kpl</p> <p>Onnstreet 100W led 5kpl</p> <p>Tehoa näissä on yht. 4,49kW kun taas vanhalla valaistuksella teho oli 11,125kW eli vaihtamalla elohopeavalaisimet led-valaisimiksi säästöä syntyi 6,635kW per tunti.</p> <p>Mm. Sopukan alueelta saavutettu säästöä 3000 kWh talvikauden ajalta, Kansikkalan alueelta saavutettu säästöä 4000 kWh talvikauden ajalta, Suomenalueella on saavutettu säästöä 4000 kWh talvikauden ajalta, Kivisojantien alueella on saavutettu 3000 kWh talvikauden aikana, ja Laidunmaan alueella saavutettu 9000 kWh säästö valaistuskauden aikana.</p>
<b>Tilanne 2024</b>	<p>Kunta on vaihtanut Lappilassa elohopeavalaisimet (27kpl) led-valoihin.</p> <p>Mainostauluihin on vaihdettu led-valaisimet.</p>

<b>Toimenpide 2</b>	<b>Kunta-alan energiatehokkuussopimus (KETS)</b>
<b>Kuvaus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• KETS-sopimukseen liittyminen (kausi 2017–2025) <ul style="list-style-type: none"> <li>○ Uusiutuvan energian kuntakatselmus</li> <li>○ Energiakatselmus</li> <li>○ Vuosiraportointi</li> <li>○ Energiansäästötoimenpiteiden teko</li> </ul> </li> </ul>
<b>Vastuutaho</b>	tekninen toimi
<b>Aikataulu</b>	KETS sopimus 2022 ja sen edellyttämät toimenpiteet vuodesta 2023 alkaen
<b>Mittarit</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- KETS:een liittyminen – liitytty 2022</li> <li>- Toteutuneet katselmoinnit: kpl</li> <li>- Toteutetut toimenpiteet: kpl</li> </ul>
<b>Tilanne 2021</b>	ei aloitettu
<b>Tilanne 2022</b>	KETS-työtä varten palkattiin kaksi harjoittelijaa marras- ja joulukuuksi ja he kokosivat kunnan omistamista kiinteistöistä pohjatietoja. Pohjatietojen kerääminen oli edellytys liittymissopimukselle. Kärkölän kunta liittyi kuntien energiatehokkuussopimukseen.
<b>Tilanne 2023</b>	Kiinteistöohjelman laadinta käynnissä.
<b>Tilanne 2024</b>	Toimitilojen hyväksytyt valtuustossa.

<b>Toimenpide 3</b>	<b>Energiatehokas rakentaminen</b>
<b>Kuvaus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Yhtenäiskoulun 2. vaiheen valmistuminen (puukoulu) <ul style="list-style-type: none"> <li>○ Lämmitys uusiutuvalla energialla tuotetulla kaukolämmöllä.</li> <li>○ Uuteen kouluun asennetaan vesikatolle aurinkopaneelit ja koulun aulatalaan tuodaan esiin sähköenergian tuottoa kuvaava näyttö, jota voidaan hyödyntää opetuskäytössä.</li> </ul> </li> <li>• Puurakentamisen suosiminen.</li> </ul>
<b>Vastuutaho</b>	tekninen toimi
<b>Aikataulu</b>	2020–2022
<b>Mittarit</b>	Puurakentamisen lisääminen, rakentamisen energiasäästöt
<b>Tilanne 2021</b>	Koulurakentamisen 1 vaihe valmis. Liikuntahalli valmistui 2021.
<b>Tilanne 2022</b>	Koulurakentamisen 2. vaihe valmistui, syyslukukausi alkoi uudessa koulurakennuksessa.

<b>Toimenpide 4</b>	<b>Energiatehokkuuden huomioon ottaminen, kiertotalous</b>
<b>Kuvaus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kiertotalouden edistäminen julkisten hankintojen kautta.</li> <li>• Suositaan käytettyjä kalusteita siellä missä mahdollista</li> <li>• Sähköisen asiointipalvelun edistäminen</li> <li>• Viemärin vuotovesien hallinta</li> </ul>
<b>Vastuutaho</b>	kunnanhallinto
<b>Aikataulu</b>	2022-
<b>Mittarit</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Hankinnoilla, joissa huomioitu elinkaarikustannukset, saavutettu energiansäästö: MWh/a.</li> </ul>
<b>Tilanne 2021</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Sähköpöydät hankittu käytettyinä kunnanviraston työhuoneisiin, samoin hyllystöjä on hankittu käytettyinä</li> <li>- Sähköisen kokousmenettelyn valmisteltu vuonna 2021 yhteistyössä kahden kunnan kanssa.</li> </ul>

	- Sähköisen arkistoinnin käyttöönotto, sähköinen asianhallintajärjestelmä
<b>Tilanne 2022</b>	Rakennusvalvonnan sähköisen asiointin käyttöönoton valmistelu alkoi syksyllä 2022.  Kunnassa otettiin käyttöön toimielinten sähköinen kokousmenettely.  Kunnan henkilöstöllä on mahdollisuus etätöihin.  Vuotovesiselvitys käynnistettiin ja puitesopimusurakoitsijan kanssa on sovittu korjauskohteita. Lahti Aquan esiselvitys on valmistunut, jonka perusteella sovittu jatkosuunnittelusta.  Vanhan kirjaston hyllyt lahjoitettiin kuntalaisille.
<b>Tilanne 2023</b>	Rakennusvalvonnan sähköinen asiointi otettiin käyttöön.  Toimielinten sähköinen kokousmenettely on otettu käyttöön.  Vuotovesiselvitys alueella 1 toteutunut.
<b>Tilanne 2024</b>	Vuokkoharjun koululla ja varikolla huutokaupattu tavaroita. Yhtenäiskoululle hankittu käytettynä opetustilaelementti.  Hulevesiin liittyen pidetty infotilaisuus ja vuotovesiselvityksiä on tehty.  Kokonaisvaltaisesta jäte- ja hulevesien hallintasuunnitelmasta laadittu väliraportti rahoittajalle.

<b>Toimenpide 5</b>	<b>Luopuminen kunnan omasta jätevedenpuhdistamosta ja siirtoviemärin rakentaminen</b>
<b>Kuvaus</b>	Luopuminen kunnan omasta jätevedenpuhdistamosta ja siirtoviemärin rakentaminen
<b>Vastuutaho</b>	kunnanhallinto
<b>Aikataulu</b>	aloitus 2022, valmis 2023
<b>Mittarit</b>	Nykyinen jätevedenpuhdistus kuluttaa 190 MWh/vuosi ja tavoitteena on, että kulutus puolittuu.
<b>Tilanne 2021</b>	Kunnanvaltuusto on kokouksessaan 27.9.2021 § 62 tehnyt päätöksen siirtoviemärin rakentamisesta ja tehnyt määräraharavaruksen 4 miljoonaa €
<b>Tilanne 2022</b>	Kärkölä-Herrala siirtovesilinjan suunnittelutyö on päättynyt kesäkuussa.
<b>Tilanne 2023</b>	Siirtoviemärin rakentaminen on käynnissä ja puhtaan veden automaation uusiminen on käynnissä.
<b>Tilanne 2024</b>	Siirtoviemäri valmistunut, odottaa aluehallintoviraston päätöstä toiminnan muuttamisesta.

**Kuntastrategia:**

<b>Toimenpide 6</b>	<b>Kuntastrategian ja ympäristöstrategian hyväksyminen</b>
<b>Kuvaus</b>	• Ympäristöasiat ja kiertotalous osaksi kunnan päätöksentekoa.
<b>Vastuutaho</b>	Kunnanvaltuusto

<b>Aikataulu</b>	2021
<b>Mittarit</b>	Strategian päivittäminen
<b>Tilanne 2021</b>	Strategia hyväksytty, samoin ympäristöstrategia
<b>Tilanne 2022</b>	Kuntastrategia on hyväksytty valtuustossa ja toimenpiteeksi on todettu ”Suuntana lisätä uusiutuvan energian käyttöä sekä pyrkiä noudattamaan kestävän kehityksen periaatteita”.

### Kestävä liikenne ja liikkuminen:

<b>Toimenpide 7</b>	<b>Kestävä liikkuminen</b>
<b>Kuvaus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kannustetaan sekä kunnan työntekijöitä että kuntalaisia kohti kestävästä liikkumisesta.</li> <li>• Osallistutaan ja järjestetään mahdollisuuksien mukaan pieniä tapahtumia ja tempauksia teemaviikkojen aikana esim.: <ul style="list-style-type: none"> <li>○ Kansainvälinen liikkujan viikko</li> <li>○ Auton vapaapäivä</li> <li>○ Valtakunnallinen Pyöräilyviikko</li> <li>○ Kilometrikisa touko-syyskuussa</li> </ul> </li> <li>• Markkinoidaan kestävästä liikkumisesta liittyviä tapahtumia entistä enemmän sosiaalisessa mediassa.</li> </ul>
<b>Vastuutaho</b>	koko kuntasektori
<b>Aikataulu</b>	2021 →
<b>Mittarit</b>	Kuntalaisten hyvinvointi, Hiilidioksidipäästöjen väheneminen/a
<b>Tilanne 2021</b>	<p>- Kilometrikisa ja postilaatikkopyöräily järjestetty.</p> <p>- Kärkölen jalankulun ja pyöräliikenteen edistämishanke valmistuu vuoden loppuun mennessä. Hankkeessa ilmeni erityinen tarve Kärkölen Lappilan ja Järvelän väliselle pyörätielle.</p> <p>- Pyöräilyn edistämishanke (Leaderin ETPÄHÄ ry:n rahoitus): Järvelän ja Lappilan rautatieasemille runkolukittavat pyörätelineet (ei toistaiseksi toteutunut).</p>
<b>Tilanne 2022</b>	<p><b>Kärkölen jalankulun ja pyöräliikenteen edistämishanke 2021</b> on valmistunut ja siinä itsessään esitetään lukuisia tavoitteita ja keinoja jalankulun ja pyöräilyn edistämiseksi ja mittareita seurannaksi. Tavoitteena on kasvu jalankulku- ja pyöräilymäärissä:</p> <p>Kävelyn kulkutapaosuus kasvaa 21 % → 25 % vuoteen 2030 mennessä. Seuranta valtakunnallisen tai seudullisen henkilöliikennetutkimuksen avulla.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Pyöräilyn kulkutapaosuus kasvaa 7 % → 15 % vuoteen 2030 mennessä. Seuranta valtakunnallisen tai seudullisen henkilöliikennetutkimuksen avulla.</li> </ul> <p>Kilometrikisa ja postilaatikkopyöräily järjestetty.</p>
<b>Tilanne 2023</b>	Kilometrikisa ja postilaatikkopyöräily järjestetty. Haettiin ja saatiin kävelyn ja pyöräilyn edistämishankkeen toimenpiteiden toteuttamiseen rahoitusta.
<b>Tilanne 2024</b>	Pyöräpysäköinti suunniteltu, rakentaminen 2025. Kilometrikisa pidetty.

<b>Toimenpide 8</b>	<b>Kestävä ja toimiva joukkoliikenne</b>
<b>Kuvaus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Julkisen liikenteen parantaminen <ul style="list-style-type: none"> <li>Liikenteen kehittäminen siten, että päivittäin juna kulkisi 05-01 aikana.</li> </ul> </li> <li>Päijät-Hämeen liiton Henkilöliikennetutkimus 2016 ja YKR-työmatkat, otteita analyyseistä, Syyskuu 2020. <a href="https://paijat-hame.fi/wp-content/uploads/2020/09/HLT-ja-YKR_otteita_analyyseista.pdf">https://paijat-hame.fi/wp-content/uploads/2020/09/HLT-ja-YKR_otteita_analyyseista.pdf</a></li> </ul>
<b>Vastuutaho</b>	kunnanvaltuusto
<b>Aikataulu</b>	2021–2025
<b>Mittarit</b>	Kasvihuonepäästöjen väheneminen, asukasmäärän kasvu kunnassa
<b>Tilanne 2020-</b>	Paikallisjuna kulkee tunnin välein. Ensimmäinen juna klo:06, viimeinen klo:23. Ei bussiyhteyttä.
<b>Tilanne 2021</b>	-
<b>Tilanne 2022</b>	Lahden kaupunkiseudulle on tehty maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus (MAL) vuosille 2021–2031. Valtion ja kuntien välisessä sopimuksessa määritetään kaupunkiseudun tavoitteet lähivuosien maankäytön ja liikenneverkon kehittämiseksi sekä asuntotuotannolle. MAL-sopimus on tärkeä osa hiilineutraalin tulevaisuuden rakentamista.
<b>Tilanne 2023</b>	Järvelän aseman alikulun toteuttamiseksi on valmistunut yleissuunnitelmaluonnos. Mt 295 Hähkjärventie-Markkolantie jalankulku- ja pyörätien päällystys toteutunut.
<b>Tilanne 2024</b>	Järvelän aseman kaavamuutokselle valtuuston päätös. Kaavamuutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelman laatiminen aloitettu.

#### Alueellinen yhteistyö ja koordinaatio:

<b>Toimenpide 9</b>	<b>Yhteiset projektit ja hankkeet</b>
<b>Kuvaus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan Lahden ja maakunnan tarjoamiin yhteisprojekteihin, hankkeisiin ja seminaareihin.</li> <li>Osallistutaan eri tahojen järjestämiin koulutuksiin, webinaareihin ja seminaareihin.</li> </ul>
<b>Vastuutaho</b>	koko kuntasektori
<b>Aikataulu</b>	jatkuu
<b>Mittarit</b>	Yhteistyönä toteutetut hankkeet ja toimenpiteet.
<b>Tilanne 2021</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Kärkölen kunta on mukana Ilmastokumppanuus-hankkeessa. Yhteistyökumppaneina on tällä hetkellä kolme yritystä.</li> <li>Pienten kuntien ilmastotyö uuteen vauhtiin -hanke on saanut ympäristöministeriön rahoituksen.</li> </ul>
<b>Tilanne 2022</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Kärkölen kunta on mukana Ilmastokumppanuus-hankkeessa. Yhteistyökumppaneina on tällä hetkellä viisi yritystä.</li> <li>Pienten kuntien ilmastotyö uuteen vauhtiin -hankkeen (PIKU) puitteissa on järjestetty erilaisia tilaisuuksia kunnan henkilöstölle.</li> </ul>
<b>Tilanne 2023</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Kunnan työntekijät osallistuivat PIKU-hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin.</li> <li>Kärkölen kunta on tekemässä ilmastosuunnitelmaa kuuden muun Päijät-Hämeen kunnan kanssa.</li> <li>On osallistuttu MAL-sopimuksen seurantalavereihin sekä kaupunkiseutusunnitelman tekoon.</li> </ul>

<b>Tilanne 2024</b>	MAL-sopimus on hyväksytty vuosille 2024–2035, ilmastosuunnitelma valmistunut ja ilmastokokoukseen osallistuttu. Maakuntakaavatyöstä ollut aloitusvaiheen viranomaisneuvottelut sekä kuntakeskustelu, joihin kunta on osallistunut. Kunnan edustaja on osallistunut lukuisiin alueellisiin ja kansallisiin webinaareihin uusiutuvan energian tuotantoon liittyen.
---------------------	--

### Teemaviikkojen toteutus ja kuntalaisten osallistaminen:

<b>Toimenpide 10</b>	<b>Ympäristön teemaviikot</b>
<b>Kuvaus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kannustetaan sekä kunnan työntekijöitä että kuntalaisia kohti ympäristöystävällisyyttä ja kestävää kehitystä.</li> <li>• Osallistutaan ja järjestetään mahdollisuuksien mukaan pieniä tapahtumia ja tempauksia teemaviikkojen aikana esim.: <ul style="list-style-type: none"> <li>○ Maailman ympäristöpäivä</li> <li>○ Ympäristöviikko, syys-lokakuussa</li> <li>○ Energiansäästöviikko (Energiansäästövartti)</li> <li>○ Ravitsemusviikko/hävikki viikko -Yhteistyö koulujen/työpaikkojen kanssa.</li> </ul> </li> <li>• Kunnan henkilöstön yhteiset tapahtumat ja kilpailut.</li> <li>• Mainostetaan tapahtumia ja uutisia entistä enemmän sosiaalisessa mediassa.</li> </ul>
<b>Vastuutaho</b>	koko kuntasektori
<b>Aikataulu</b>	jatkuu
<b>Mittarit</b>	Energiansäästö, ympäristötietoisuuden kasvaminen
<b>Tilanne 2021</b>	
<b>Tilanne 2022</b>	Hävikki viikosta tiedotettu kunnan verkkosivuilla ja koulussa pidetty hävikki viikko 12.-18.9.2022. (Hävikki viikko on viestintäkampanja, johon kuka tahansa voi osallistua ja se on pidetty jo vuodesta 2013 lähtien).  Ylijäämäruoan ruokailu eläkeläisille on mahdollista koulun ruokalassa ja ylijäämäruokaa on ostettavissa.
<b>Tilanne 2023</b>	Osallistuttiin ympäristöviikolle. Koulussa pidetty hävikki viikko 11.–17.9. Ylijäämäruoan ruokailu eläkeläisille on mahdollista koulun ruokalassa ja ylijäämäruokaa on ostettavissa.
<b>Tilanne 2024</b>	Ympäristöviikot ja hävikki viikko on pidetty ja ylijäämäruokailu on toteutunut. Ylijäämäruokaa on ollut eläkeläisten ja henkilöstön ostettavissa.

<b>Toimenpide 11</b>	<b>Vuoden ympäristöteko palkinto</b>
<b>Kuvaus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kunta myöntää vuoden ympäristöteko palkinnon. ”Voidaan myöntää yksityiselle, yhteisölle tai yritykselle ja myöntämisperusteita ovat seuraavat: Ympäristöteko on osoitus myönteisestä suhtautumisesta ympäristöasioihin tai; teko on edistänyt yleisesti ympäristönsuojelua tai; teko on ympäristönhoitoa tai toimintaa viihtyisän elinympäristön hyväksi.”</li> </ul>

<b>Vastuutaho</b>	ympäristölautakunta
<b>Aikataulu</b>	Kesä 2022
<b>Mittarit</b>	Palkinto myönnetty: kyllä/ei
<b>Tilanne 2021</b>	Vuoden 2021 ympäristöteko -palkinto myönnetty.
<b>Tilanne 2022</b>	Vuoden 2022 ympäristöteko -palkinto myönnetty.
<b>Tilanne 2023</b>	Vuoden 2023 ympäristöteko -palkinto myönnetty.
<b>Tilanne 2024</b>	Vuoden 2024 ympäristöteko -palkinto myönnetty.

<b>Toimenpide 12</b>	<b>Webinaarit ym. tiedotus</b>
<b>Kuvaus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Erilaisien kuntalaisia kiinnostavien ja hyödyllisten webinaarien, verkkokurssien ja luentojen esille nostaminen (ruokahävikki, energianeuvonta, valaistus- ja sähkövalinnat).</li> <li>• Esimerkiksi Motiva: <a href="https://www.motiva.fi/ajankohtaista/tapahtumat/tapahtuma-aineistot/kuluttajat">https://www.motiva.fi/ajankohtaista/tapahtumat/tapahtuma-aineistot/kuluttajat</a></li> <li>• Lahti toteuttaa osana EYPK vuotta 2021 Uudistavan viljelyn - verkkokurssit seudun viljelijöille ja muille kiinnostuneille.</li> </ul>
<b>Vastuutaho</b>	koko kuntasektori
<b>Aikataulu</b>	2021 →
<b>Mittarit</b>	Kuntalaisten ympäristötietoisuuden, kiertotalouden, energiansäästön yms. kasvaminen. Mahdolliset energiasäästöt.
<b>Tilanne 2021</b>	Webinaareja mainostettu kunnan sivustolla, ja sosiaalisessa mediassa.
<b>Tilanne 2022</b>	Kunnan verkkosivujen ajankohtaisissa tuotu esiin ympäristönsuojeluun liittyvää tiedotusta 16 kpl etupäässä koskien jätehuoltoa.
<b>Tilanne 2023</b>	Kunnan verkkosivujen ajankohtaisissa on tuotu esiin ympäristönsuojeluun liittyvää tiedotusta 14 kpl, pääasiassa koskien jätehuoltoa.
<b>Tilanne 2024</b>	Kunnan verkkosivujen ajankohtaisissa ja/tai sosiaalisessa mediassa tiedotettu mm. hulevesi-infosta, uusiutuvan energiantuotannon alueiden työpajasta, ympäristöviikoista, vieraslajitapahtumasta, jäteasioista, ilmastotyöpajasta sekä miljoona roskapussia -kampanjasta.

<b>Toimenpide 13</b>	<b>Ilmasto- asioiden esiin nostaminen</b>
<b>Kuvaus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ilmasto- ja ympäristö aiheiden ja uutisten, sekä Hinku-työn nostaminen esiin uutisissa, nettisivuilla ja sosiaalisessa mediassa säännöllisesti. <ul style="list-style-type: none"> <li>➔ Kuntalaiset tiedostavat päämäärät ja tavoitteet, sekä näkevät että kunta työskentelee asioiden hyväksi. Innostaa kuntalaisia tekemään oman osansa tavoitteen saavuttamiseksi.</li> </ul> </li> </ul>
<b>Vastuutaho</b>	koko kuntasektori
<b>Aikataulu</b>	2021 →
<b>Mittarit</b>	Ympäristötietoisuuden lisääminen, asukkaiden innostaminen ilmastotekoihin.
<b>Tilanne 2021</b>	ei uutisoitu 2021
<b>Tilanne 2022</b>	Ajankohtaisissa mm. tiedotettu maaseudun tukihausta uusiutuvan energian investointeihin

<b>Tilanne 2023</b>	Ajankohtaisissa tiedotettu mm. Hinku-työstä.
<b>Tilanne 2024</b>	Ilmastosuunnitelmasta tiedotettu monipuolisesti. Hinku-toimintasuunnitelmasta ja päästötiedoista tiedotettu.

### Elinympäristöstä huolehtiminen

<b>Kuvaus</b>	<b>Suuntana lisätä uusiutuvan energian käyttöä sekä pyrkiä noudattamaan kestävän kehityksen periaatteita.</b>
<b>Vastuu taho</b>	kuntaorganisaatio
<b>Aikataulu</b>	2023 →
<b>Mittarit</b>	
<b>Tilanne 2022</b>	<p>Ympäristöministeriöltä on saatu avustusta Kärkölen uusiutuvien energiatuotantoalueiden selvitykseen.</p> <p>Kärkölen kunta osallistui Päijät-Hämeen maakuntaliiton tuulivoimaselvitykseen, joka valmistui marraskuussa 2022. Selvityksen mukaan kunnassa ei ole seudullisesti merkittäviä tuulivoima-alueita, mutta paikallisesti merkittäviä on neljä, joista kunta voi tehdä lisäselvityksiä. Lisäksi voimassa olevassa maakuntakaavassa Kärkölen pohjoisosaan on merkitty yksi tuulivoima-alue.</p> <p>Pirkanmaan ELY-keskuksen myöntämä avustus pientalon öljylämmityksestä luopumiseksi kannusti siirtymään öljylämmityksestä muuhun vaihtoehtoon. Yksityistalouksia vaihtoi öljylämmityksen maalämpöön rakennuslupien mukaan 16 kpl.</p>
<b>Tilanne 2023</b>	<p>Ilmatar suunnittelee Lehmiaronsuon aurinkovoimapuistoa.</p> <p>Kunta on pyytänyt ehdotuksia putsarin alueen aurinkovoimapuiston toteuttamiseksi. Ehdotuksia saatiin neljä kappaletta.</p>
<b>Tilanne 2024</b>	<p>Putsarin alueen aurinkovoimapuisto etenee. Marttilaan sijoittuvalla aurinkovoimahankkeella on lupaprosessi käynnissä.</p> <p>Kärkölen uusiutuvan energian tuotantoalueiden selvitys valmistunut. Selvitys on yksi osayleiskaavan perusselvityksistä.</p>